

УДК 621.32

М. М. Орлов, А. А. Наумович, О. С. Лебедь

МЕТОДИКА ВИЗНАЧЕННЯ ДОЦІЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНОЇ СТРУКТУРИ ЧАСТИНИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК ВИХОДЯЧИ З ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОНУВАНИХ НЕЮ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Розроблено методику визначення доцільної організаційно-штатної структури частини спеціального призначення внутрішніх військ виходячи з особливостей наявних і прогнозованих службово-бойових завдань, які вона виконує за будь-яких умов обстановки.

Ключові слова: *методика, організаційно-штатна структура, службово-бойове завдання, частина (підрозділ) спеціального призначення.*

Постановка проблеми. Концепцією розвитку внутрішніх військ МВС України на період до 2015 року передбачено створення на їх базі за принципом достатності мобільного військового формування, оптимального за чисельністю, та приведення його у відповідність до наявних і прогнозованих завдань з урахуванням економічних можливостей держави. Основою такого формування можуть бути частини спеціального призначення (СП).

На цей час кожна із частин СП сформована за окремою організаційно-штатною структурою (ОШС), має різну чисельність особового складу, фахівців за різними військово-обліковими спеціальностями, оскільки вони створювалися на базі штату інших частин або є “залишками” частин СП, створених ще за часів Радянського Союзу. При цьому, як переконає досвід військ, частини СП мають такі недоліки: 1) можуть виконати лише обмежену кількість службово-бойових завдань (СБЗ), і додатково кожна із них зобов’язана виконувати певний перелік завдань, який визначається виходячи з особливостей регіону, де частина дислокується; 2) у разі сумісного виконання кількох частинами СП складного за обсягом завдання у визначеному регіоні розбіжності в їх організаційно-штатних структурах і підпорядкуванні не дозволяють рівномірно розподілити часткові завдання між ними; 3) ускладнюється процес прийняття рішення на застосування окремої частини виходячи із загального переліку часткових завдань та організації управління ними під час виконання завдання; 4) ускладнюється процес взаємодії на тактичному рівні; 5) штати й укомплектованість деяких із частин СП не дозволяють якісно виконати завдання, що покладені на них.

Зазначені вище недоліки утруднюють: 1) застосування частин СП за єдиним планом Міністра внутрішніх справ України або вищого керівництва внутрішніх військ (ВВ); 2) організацію взаємодії у разі залучення різних

частин до виконання специфічних завдань, які притаманні лише одній із них; 3) виконання тривалих за часом завдань, коли необхідно здійснювати заміну частин “вахтовим способом”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У відомій авторам літературі підходи до формування ОШС частин ВВ не розглядалися. У [1] розглянуто окремі питання стосовно досвіду реформування збройних сил країн колишнього Варшавського договору, що підкреслює динаміку цього процесу залежно від ставлення до цього керівництва держави. На аналогічний підхід у межах державного управління в Україні звертає увагу автор праці [2]. Обґрунтовано необхідність підвищення ролі і місця керівництва регіональних органів управління на етапі реформування ВВ у [3].

Мета статті – подати матеріал розробленої методики визначення доцільної ОШС частин спеціального призначення ВВ виходячи з особливостей наявних і прогнозованих СБЗ, що виконуються за будь-яких умов обстановки, для обговорення серед науковців та запровадження у військах; визначити напрямки подальшого дослідження щодо поліпшення службово-бойових можливостей частин спеціального призначення ВВ.

Виклад основного матеріалу. *Методика призначена* для визначення доцільної ОШС частин (окремих підрозділів) спеціального призначення ВВ для виконання СБЗ, що визначені як основні із загального переліку завдань, покладених на війська відповідно до існуючої нормативно-правової бази. Доцільність ОШС частини СП розглядається як її *раціональність* за визначеним критерієм. Як критерій вибрано спроможність частини самостійно виконати встановлений перелік СБЗ, які виникають одночасно або у певній послідовності.

Припущення: 1) усі частини СП повинні бути укомплектовані особовим складом, озброєнням і військовою технікою, що дозволяє вважати їх повністю боєздатними;

2) підрозділи матеріально-технічного забезпечення спроможні забезпечити автономне виконання поставлених СБЗ як у складі частини, так і окремих її складників (батальйонів); 3) органи управління частини можуть організувати керування підрозділами у відриві від пунктів постійної дислокації; 4) частини спеціального призначення ВВ здатні здійснювати марш за будь-яких умов і у будь-який час доби та пору року; 5) фінансування військ дозволяє здійснювати комплектування частин особовим складом і необхідним озброєнням та технікою.

Обмеження: 1) до виконання зазначених

СБЗ залучаються лише частини СП, або на них покладено виконання окремих часткових завдань у загальній спеціальній операції; 2) частини СП виконують завдання, що потребують використання всіх наявних сил і засобів; 3) зазначені частини виконують лише ті завдання, що пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я військовослужбовців і вимагають від особового складу високого рівня професійної підготовки [4].

У загальному вигляді методику, складники якої застосовуються багаторазово у разі дослідження проблеми формування доцільної ОШС частини СП, подано на рис. 1.

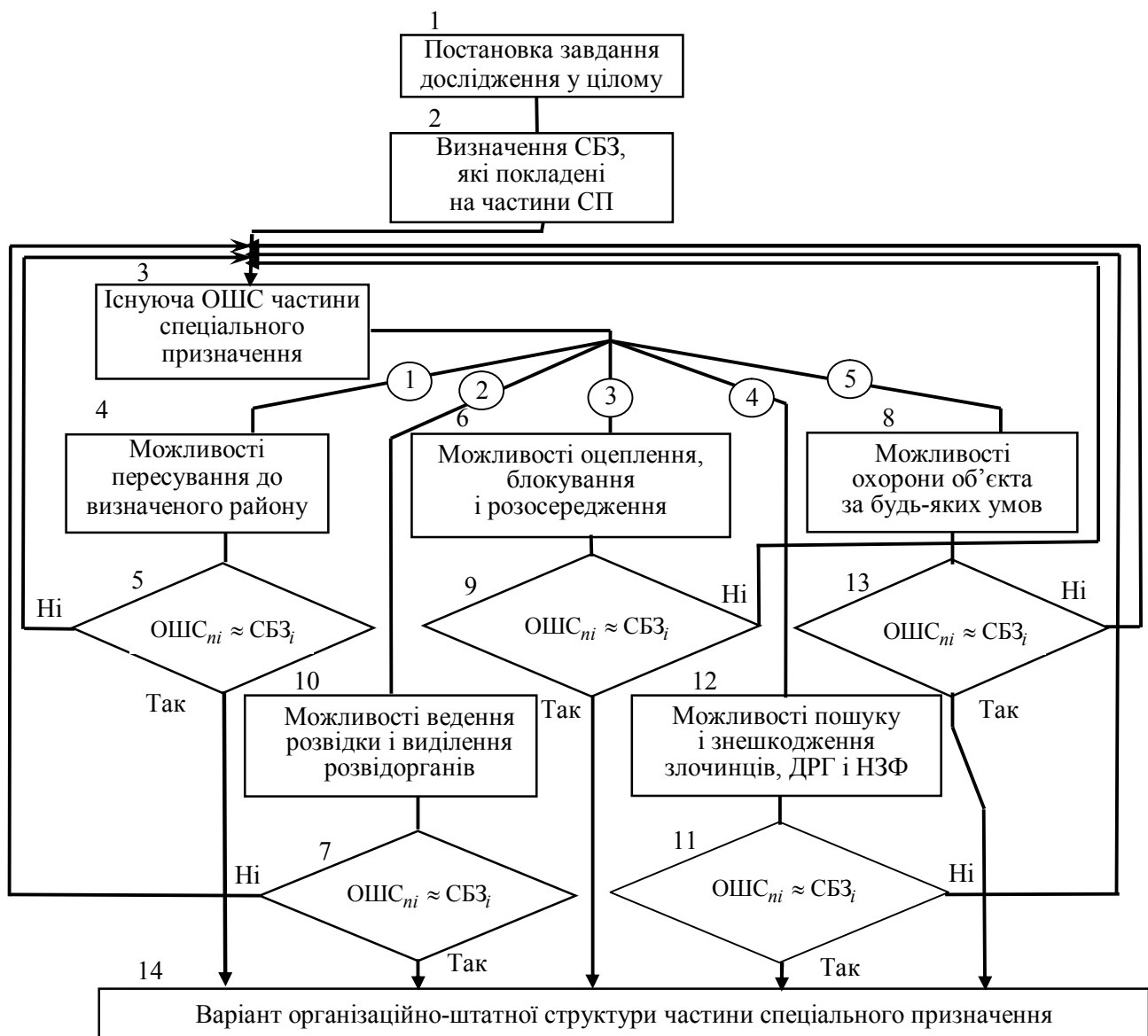


Рис. 1. Загальний вигляд і зв'язки основних складників методики

Постановка завдання дослідження, а саме обґрунтування порядку формування доцільної ОШС частини СП (блок 1 на рис. 1), дозволяє визначити перелік СБЗ, які на неї покладені (блок 2 на рис. 1). Як аналог ОШС взято одну із частин СП внутрішніх військ (блок 3 на рис. 1). Формування варіанта ОШС частини здійснюється поетапно, як наведено на рис. 1 (блоки 4–11).

Проміжним результатом багатокрокової процедури є перевірка відповідності запропонованої ОШС визначеному службово-бойовому завданню $ОШС_{n_i} \approx СБЗ_i$. За остаточний результат можна вважати створення ОШС частини СП, яка може вирішувати зазначені СБЗ самостійно або з іншими частинами у загальній спеціальній операції.

Розглянутий порядок формування ОШС частини СП можна у перспективі

автоматизувати (написати програму й отримати програмний продукт), для чого розроблено структуру методики (рис. 2).

Опис методики і методичний апарат проведення розрахунків. До вихідних даних можна віднести (блок 1 на рис. 2): існуючу ОШС частини спеціального призначення ВВ; перелік СБЗ, які виконує зазначена частина; методичний апарат проведення обчислення значень показників; способи застосування частини СП під час виконання СБЗ.

Визначення СБЗ, які будуть покладені в основу обчислення, проводиться на підставі аналізу існуючої нормативно-правової бази та після виокремлення із всього переліку завдань, що виконують частини СП найчастіше і є для цих частин основними (блок 2 на рис. 2).

Існуюча ОШС частини СП розглядається з метою з'ясування її можливостей виконання

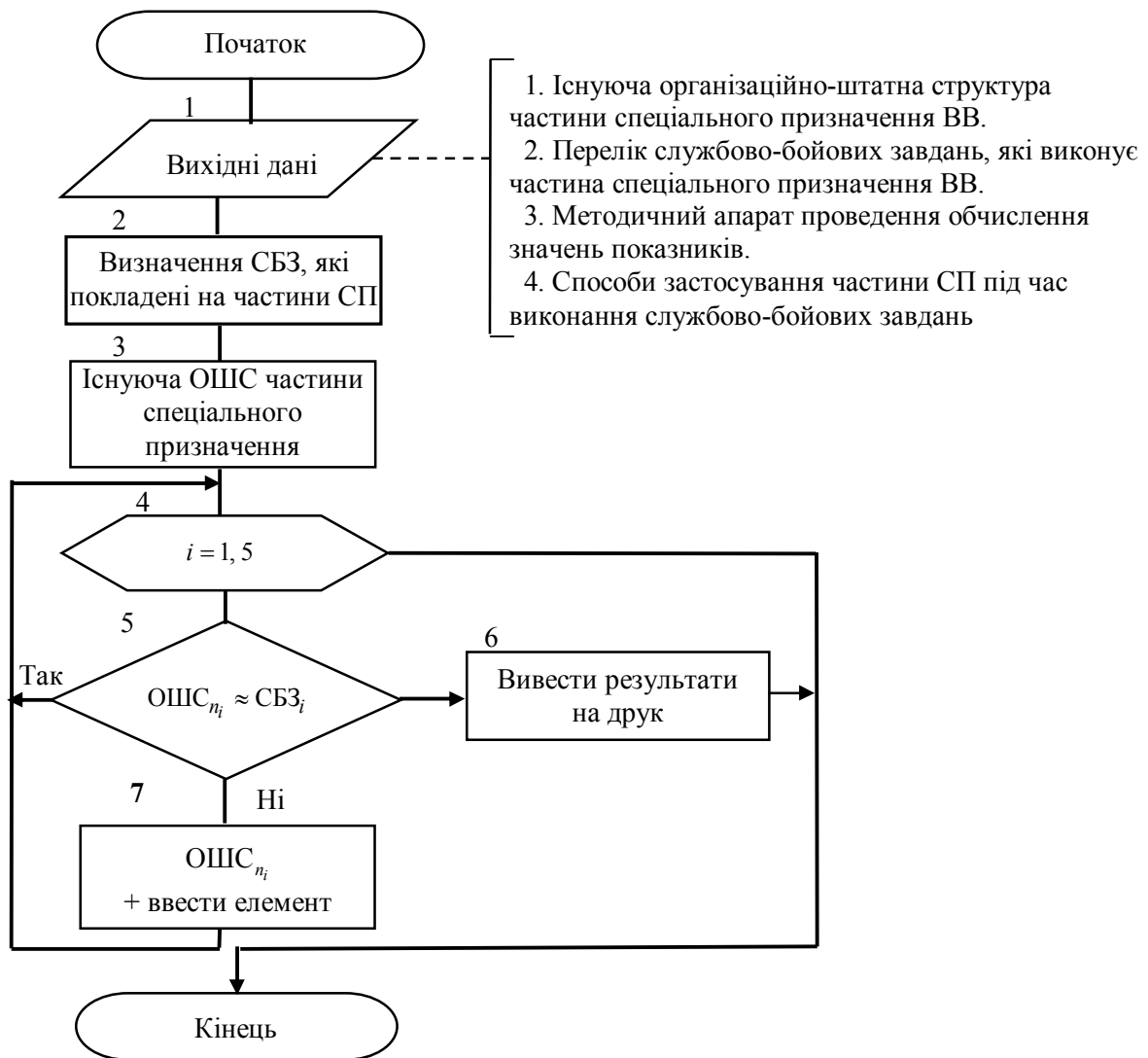


Рис. 2. Схема алгоритму

визначених завдань і проведення необхідної реорганізації для досягнення цієї відповідності (блок 3 на рис. 2).

Алгоритм методики має п'ять циклів визначення і перевірки відповідності ОШС службово-бойовому завданню (блок 4 на рис. 2).

Цикл № 1. Можливості пересування частини до району (до місця) виконання СБЗ визначаються за часом, що витрачений з моменту початку руху, і до моменту, коли частина (підрозділи) організовано прибула (прибули), спішилася (спішилися) і приступила (приступили) до виконання завдання у визначеному районі, не втративши боєздатності.

Своєчасність визначається значенням показника директивного часу $T_{дир}$, при цьому перевіряється співвідношення значень часових показників: $T_{кр} \leq T_{дир}$, де $T_{кр}$ – максимальне значення часового показника на пересування підрозділів до району виконання завдання (блок 4 на рис. 2).

Цикл № 2. Кількість особового складу частини для оцеплення майдану визначено виходячи з норми побудови цепу: рідкий військовий цеп – відстань між військовослужбовцями ≥ 2 м, нормальний – ≥ 1 м, посиленний – ≤ 1 м. Кількість особового складу для організації служби на контрольно-пропускних пунктах (КПП) обчислено виходячи із вимог керівних документів: 5...10 осіб на один КПП. Потреба загальної чисельності групи розосередження і вилучення формується залежно від розміру площі, на якій зосереджується натовп, і може бути (що підтверджено досвідом військ) у межах 800...1000 осіб. Крім того, для підтримання стійкого управління всіма військовими нарядами визначається необхідна кількість функціональних і безпосередніх командирів (блоки 4 і 5 на рис. 2).

Цикл № 3. Кількість та озброєння особового складу частини для організації оборони особливо важливих державних об'єктів обчислені з урахуванням досвіду військ та тактичних нормативів щодо створення необхідної щільності вогню в обороні й особливостей ведення кругової оборони об'єкта по секторах (блоки 4 і 5 на рис. 2).

Цикл № 4. Необхідну кількість особового складу фахівців розвідки, техніки і оснащення,

які формують розвідувальні органи, призначені для ведення розвідки у районі виконання завдань ВВ, обчислено виходячи із вимог, що висуваються до розвідки під час виконання завдань для забезпечення дій частини або з'єднання ВВ. За основу взято існуючі у недостатній кількості розвідувальні роти СП, що входять до складу інших частин ВВ (блоки 4 і 5 на рис. 2).

Цикл № 5. Кількість особового складу, оснащення і штатна організація частини СП, яка б успішно виконувала завдання з пошуку і затримання озброєних злочинців, що скоїли втечу з-під варти, незаконних збройних формувань (НЗФ) і диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) противника, визначається виходячи із досвіду військ і базується на можливостях виділення передбачених у цих випадках військових нарядів, що склалися б із штатних підрозділів і мали достатньо сил і засобів для виконання поставленого завдання (блоки 4 і 5 на рис. 2).

Підсумовування отриманих результатів щодо кількісного і якісного складу підрозділів частини та порівнювання з необхідними для виконання визначеного завдання силами і засобами дають змогу прийняти рішення про створення ОШС як базової для формування частин СП (блок 5 на рис. 2). У разі невідповідності ОШС службово-бойовому завданню $OШС_n \approx СБЗ_i$ приймається рішення щодо проведення відповідних змін до існуючої структури частини СП.

У випадку невідповідності вводиться необхідний елемент організаційно-штатної структури (блок 7 на рис. 2), і цикл перевірки повторюється.

За кожний цикл перевірки одержані результати виводяться на друк. По закінченні всіх циклів процедура методики завершується.

У результаті виконаної роботи отримано низку змін до існуючої ОШС частини СП та виявлено наслідки їх впливу на можливості виконання визначених СБЗ.

Для обчислення значень показників доцільно використати доробки науковців Академії внутрішніх військ МВС України, які опубліковані у відкритій літературі та для службового використання, зокрема у [5, 6].

Перелік службово-бойових завдань, які виконують внутрішні війська, підпорядковані начальникові управління територіального командування

Перелік основних завдань	Можливості частини СП щодо виконання визначених завдань	
	за існуючою ОШС	за перспективною ОШС
1. Несення служби з охорони громадського порядку у населених пунктах	1	1
2. Забезпечення громадського порядку в населених пунктах зони відповідальності начальника управління територіального командування	1	1
3. Надання органам внутрішніх справ допомоги у разі припинення заворушень, що супроводжуються насильством із застосуванням зброї	0	1
4. Участь у проведенні карантинних заходів під час епідемій, епізоотій, епітафій	1	1
5. Участь у спеціальних заходах щодо виявлення, блокування, затримання озброєних осіб, які захопили заручників, особливо важливі державні об'єкти та адміністративні споруди	0	1
6. Участь в обороні особливо важливих державних об'єктів у складних умовах обстановки	0	1
Усього	3	6

Як видно з даних, наведених у таблиці, на цей час частина СП, що розглядається, має обмежені можливості виконання основних СБЗ, і її ОШС потребує змін як за кількістю особового складу і спрямованістю підрозділів, так і за укомплектованістю відповідними фахівцями, озброєнням і технікою.

Висновки

За допомогою розробленої методики і використаного методичного апарату можливо провести аналіз і, за необхідності, створити нову організаційно-штатну структуру або внести корективи в існуючу ОШС частини спеціального призначення внутрішніх військ. У методиці застосовано метод поетапного визначення складників ОШС під час розгляду кожного окремого СБЗ, що дає змогу у разі прийняття рішення на застосування військ скоротити на це час. Розроблена методика дозволяє командирі і штабу заздалегідь провести необхідні обчислення щодо можливостей частини СП визначеної ОШС і підготувати обґрунтовану відповідь старшому командирі (начальнику) на залучення військ.

Крім того, створення ОШС за принципом аналізу основних завдань дасть змогу звільнити частини від “баласту”, що з'явився в результаті її формування з урахуванням усіх можливих, визначених нормативно-правовою базою завдань, навіть тих, що можуть не виконуватися частиною весь період її існування. Виконання цих специфічних завдань у разі їх виникнення можливе шляхом прикомандирування до частини спеціалізованих підрозділів, що входять до штату окремих частин у вигляді додатка до основного штату.

Розроблена методика дозволяє формувати ОШС для інших частин ВВ з урахуванням службово-бойових завдань, які на них покладено.

У разі формування частини спеціального призначення за пропонованою методикою виникає низка проблем стосовно їх оснащення та озброєння. На думку авторів, найбільш актуальною проблемою є обґрунтування тактико-технічних вимог до транспортної бази рухомих пунктів управління частин спеціального призначення.

Список використаних джерел

1. Радецький, В. Г. Деякі аспекти досвіду реформування армій Центральної і Східної Європи [Текст] / В. Г. Радецький, С. П. Близнюков // Наука і оборона. – 2000. – № 1. – С. 22–30.

2. Протасенко, К. О. Комплексний механізм державного управління воєнною організацією України [Текст] / К. О. Протасенко // Честь і закон. – 2009. – № 4. – С. 37–41.

3. Орлов, М. М. Роль і місце начальника управління територіального командування внутрішніх військ, як керівника регіонального органу управління військами із складу регіональних сил охорони правопорядку [Текст] / М. М. Орлов // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України : тези доп. наук.-практ. конф., 17-18 берез., м. Харків. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2010. – С. 54–55 с.

4. Положення про військові частини спеціального призначення військ внутрішньої та конвойної охорони [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 р. № 137. – Режим доступу : zakon1.rada.gov.ua/laws/show/137-95-n

5. Городнов, В. П. Методи кількісної оцінки рішень та моделювання службово-бойових дій частин і підрозділів внутрішніх військ [Текст] : навч. посіб. / В. П. Городнов. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2006. – 265 с.

6. Орлов, М. М. Підходи щодо класифікації оперативно-тактичних розрахунків з управління регіональними силами охорони правопорядку [Текст] / М. М. Орлов // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності внутрішніх військ МВС України : тези доп. наук.-практ. конф., 9-10 квіт., м. Харків. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – С. 59–64.

Стаття надійшла до редакції 12.05.2012 р.